

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

Deel 31

1 juni 1971

No 6.

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12 III, Amsterdam 1010 — Nederland

INHOUD: V. S. van der Goot: Enkele naamsveranderingen bij Nederlandse Syrphidae en nog enkele opmerkingen (p. 105). — B. J. Lempke: Trekvlinders in 1969 (p. 111). — J. Galil and Yehudit Snitzer-Pasternak: Note on pollination in *Ficus religiosa* L. (p. 123). — Korte mededelingen (p. 110: W. Hellinga, J. Lukkien; p. 122: P. A. van der Laan).

Enkele naamsveranderingen bij Nederlandse Syrphidae en nog enkele opmerkingen

door

V. S. VAN DER GOOT

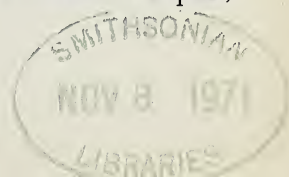
Het is wellicht goed de naamsveranderingen, die bij de Syrphidae hebben plaatsgevonden, even samen te vatten ten gerieve van degenen, die niet de beschikking hebben over de hiervoor nodige literatuur.

De naam *Cnemodon* Egger, 1865 is gepreoccupeerd door dezelfde genusnaam, gegeven door SCHOENHERR in 1823. We moeten dus in het vervolg de naam *Neocnemodon* gebruiken, voorgesteld door GOFFE in 1944.

De studie van DELUCCHI & PSCHORN-WALCHER over de Europese *Neocnemodon*-soorten heeft aangetoond dat *N. micans* van Doesburg een synoniem is van *N. brevidens* Egger. Deze laatste naam moet dus gebruikt worden. Verder is uit Nederland door VAN DOESBURG *N. fulvimanus* Zett. vermeld. Dit blijkt echter een geheel andere soort te zijn. De soort, door VAN DOESBURG vermeld, is door DELUCCHI & PSCHORN-WALCHER beschreven als *Neocnemodon pubescens*, nov. spec. Voor de goede orde moet ik hierbij opmerken, dat de opvatting van VAN DOESBURG over deze soort overeenkwam met wat toentertijd van de Europese *Neocnemodon*-soorten bekend was.

De soort *Penium dubium* Lundbeck is indertijd door VAN DOESBURG als nieuw voor onze fauna vermeld. COLLIN beschouwde deze soort als een synoniem van *Heringia heringi* Zett., maar had het type niet gezien. Een ♂ van *Heringia heringi* uit mijn collectie bleek precies overeen te stemmen met het type van *Penium dubium*. Over de gelijkheid van beide soorten zal echter een vergelijking van het type van *Penium dubium* met het type van *Heringia heringi* uitkomst moeten bieden. Voorlopig moeten we, hangende het onderzoek, de soort *Penium dubium* nog op onze faunalijst handhaven. De naam *Penium dubium* is overigens gepreoccupeerd door een oudere naam van BIGOT en er zal een nieuwe naam voorgesteld moeten worden als het geen synoniem van *heringi* is.

De naam *Orthoneura*, oorspronkelijk een correctie op *Orthonevra* Macquart,

1829 wordt door de Amerikaanse auteurs niet meer gebruikt. Zij passen principieel de originele spelling toe van de auteur in kwestie en hiervoor is inderdaad wel wat te zeggen, omdat er moeilijkheden kunnen ontstaan met namen waar de gecorrigeerde naam mee identiek is, maar de originele niet, of omgekeerd. Het moet dus zijn *Orthonevra* Macquart, 1829. Bovendien is, op wereldbasis bekeken, het genus *Orthonevra* niet houdbaar en is op zijn best een subgenus van *Chrysogaster*. Datzelfde geldt voor *Liogaster*, waarvan de oorspronkelijke schrijfwijze *Lejogaster* is. Het wordt dus b.v. *Chrysogaster (Lejogaster) metallina* Fabr.

Als Nederlands geldt nog *Pipiza carbonarium* Mg. (dit is de juiste schrijfwijze, niet *carbonaria*!). Dit is echter de type-soort van het genus *Parapenium* Collin en de juiste naam is dus *Parapenium carbonarium* Mg. Of deze soort werkelijk inheems is valt te betwijfelen. Het materiaal in de collectie-De MEIJERE zal nog eens doorgenomen moeten worden. Ook *Parapenium flavitarsis* Mg. (= *Heringia flavitarsis* Mg.) behoort tot het genoemde genus, maar deze soort is zeker inheems.

De naam *Myiolepta* Newman, 1838 wordt vaak fout gespeld als *Myiolepta*. Ook hier doet men er goed aan de oorspronkelijke naam te gebruiken. Hetzelfde geldt voor *Platycheirus* Lefebvre & Serville, 1828. *Platycheirus* is een later aangebrachte andere schrijfwijze.

Zelf heb ik, in navolging van COE en COLLIN, de naam *Heringia heringi* Zett. gebruikt. Dit is een latere wijziging. De juiste naam is *H. heringi* Zett.

Op dezelfde wijze vervalt *Liops* als correctie op de originele schrijfwijze van RONDANI. Het wordt *Lejops*. Bovendien is dit, wereldwijd bekeken niet te houden als genus en wordt *Lejops* een subgenus van *Helophilus*. Datzelfde geldt voor *Parhelophilus*. *Eurinomys* van BIGOT is ook niet de originele naam, die BIGOT gaf. Het moet zijn *Eurimyia*, met als enige Nederlandse soort *Eurimyia lineata* Fabr. Onze andere twee soorten *lunulata* Mg. en *transfuga* L. komen onder *Anasimyia* Schiner. Zowel *Eurimyia* als *Anasimyia* zijn slechts te beschouwen als subgenera van *Helophilus*. Het wordt dus b.v. *Helophilus (Anasimyia) transfuga* L.

Bij de *Eristalis*-achtigen vervallen ook de genera *Lathyrrophthalmus* en *Eristalinus*. Deze worden beschouwd als subgenera van *Eristalis*. Het wordt dus b.v. *Eristalis (Lathyrrophthalmus) aeneus* Scop.

Als variëteit van de soort *Merodon spinipes* Fabr. werd steeds aangegeven *avidus* Rossi. Dit kon niet, omdat de naam *avidus* ouder is. Het wordt dus *Merodon avidus* Rossi.

De Nederlandse soort *Syrphus arcuatus* Fall. heeft, in navolging van COE en COLLIN, deze naam gekregen. Gebleken is nu, dat de juiste naam *Metasyrphus punctifer* Frey is. De naam *Dasysyrphus arcuatus* Fall. blijft echter gehandhaafd, doordat SOOT-RYEN de ongelukkige stunt uithaalde uit de enkele soorten van het type-materiaal van *arcuatus* Fall. een exemplaar van *Dasysyrphus venustus* Mg. als holotype aan te wijzen. Ondanks het protest van COLLIN schijnt hieraan niets te doen te zijn en moet *Dasysyrphus venustus* Mg. dus toch *Dasysyrphus arcuatus* Fall. worden. Ook HIPPA gebruikte reeds deze naam. Het een en ander vindt dus zijn oorzaak in het feit, dat de naam van FALLÉN van 1817 is, die van MEIGEN van 1822.

Ondertussen vernam ik, dat de Internationale Commissie voor de Zoölogische Nomenclatuur binnen ongeveer zes maanden zal stemmen over een voorstel van DUŠEK & LÁSKA om de naam *Scaeva arcuata* Fallén, 1817 op de „Officiële Lijst van verworpen en ongeldige Soortnamen in de Zoölogie” te plaatsen. We zullen hopen dat dit initiatief gunstig beoordeeld wordt, d.w.z. dat de van ouds gebruikelijke soortnaam *Syrphus venustus* Meigen, 1822 behouden blijft. Men kan in afwachting van deze beslissing dus de naam *Dasysyrphus venustus* Mg. gebruiken.

In een recent artikel heb ik nog eens de naam *Brachypalpus bimaculatus* Macq. gebruikt. Dat was de macht der gewoonte, want onderzoek van STACKELBERG bracht in 1965 reeds aan het licht, dat deze soort identiek is met *B. lapbriformis* Fall. en deze laatste naam geldt, want ze is ouder.

De juist voor Nederland nieuw vermelde soort *Calliprobola speciosa* Rossi is in overeenstemming met het werk van SACK (in LINDNER) zo benoemd. De juiste originele schrijfwijze is echter *Caliprobola*. *Calliprobola* is een later aan-gebrachte verandering.

Als genusnaam is opgedoken een oude naam van RAFINESQUE, *Ceriana*, die de naam *Ceriodides* vervangt. Het wordt dus *Ceriana subseclilis* Ill. en *Ceriana conopsoidea* L. De naam *conopsoidea* is een later aangebrachte wijziging. Precies hetzelfde geldt voor de naam *Doros conopsus* Fabr. (geen *conopeus*).

De soorten van ons genus *Xylota* blijken gedeeltelijk tot een ander genus te behoren, in de Verenigde Staten opgesteld door SHANNON in 1926. De soorten, die nu in dit genus *Xylotomima* komen, zijn achtereenvolgens *curvipes* Loew, *femorata* L., *lenta* Mg., *nemorum* Fabr. en *pigra* Fabr. In Amerika wordt nu *Xylotomima* beschouwd als een subgenus van *Xylota*, maar volgens HIPPA, die onderzoek aan de mannelijke genitaliën deed, moet *Xylotomima* als een apart genus onderscheiden worden.

Enkele soortnamen, gebruikt door HARRIS in 1782, hebben gebruikelijke namen verdrongen, die van latere datum zijn. We krijgen dus *Arctophila fulva* Harr. (= *mussitans* Fabr.), *Sericomyia silentis* Harr. (= *borealis* Fall.), *Pocota personata* Harr. (= *apiformis* Schrank) en *Xanthogramma pedisequum* Harr. (= *ornatum* Mg.)

Als bekend mag zo langzamerhand verondersteld worden, dat de Internationale Commissie voor de Zoölogische Nomenclatuur de namen van MEIGEN uit het jaar 1800 ongeldig heeft verklaard. Zo zijn dus *Zelima*, *Lampetia*, *Penthesilea*, *Cinxia* en *Tubifera* vervallen en respectievelijk vervangen door *Xylota*, *Merodon*, *Criorhina*, *Sericomyia* en *Helophilus*.

Tenslotte nog enkele opmerkingen:

LUCAS (1969a) geeft een nieuwe indeling van het genus *Syrphus*. Toevallig is in drie publicaties (achtereenvolgens DUŠEK & LÁSKA, HIPPA en VOCKEROTH), via onderzoek der mannelijke genitaliën, onafhankelijk van elkaar, een nieuwe indeling van dit genus opgesteld. De resultaten zijn, in grote lijnen, vrij goed met elkaar in overeenstemming. Jammer is alleen, dat LUCAS blijkbaar niet op de hoogte was van het komende verschijnen van het artikel van VOCKEROTH (dat al ruim een jaar klaar was) en dat hij dus miste, omdat het in de zomer van 1969 verscheen. VOCKEROTH heeft verreweg het grootste artikel geschreven, een

boekwerkje over de genera der Syrphini van de gehele wereld. LUCAS neemt, hiervan afgezien, overigens enige aanvechtbare beslissingen. Als voorbeeld geef ik hier „*Scaeva*” *lapponica* Zett. De genitaliën van deze soort zijn typisch afwijkend en daarom hebben alle drie auteurs een apart subgenus voor deze soort gemaakt. Waarom LUCAS (zonder argumentatie) besluit HIPPA te volgen en dit subgenus tot *Scaeva* te rekenen is me een raadsel. Zowel VOCKEROTH als LÁSKA rekenen dit subgenus tot *Metasyrphus* resp. *Posthosyrphus* (hetgeen op hetzelfde neerkomt, zie verder). *Scaeva* is een genus met behaarde ogen, opgezwollen frons, met bij het ♂ een opvallende zwarte fronsbehaaring en met grote oogfacetten in de bovenste ooghelft, contrasterend met de kleine facetten van de onderhelft. De soort *lapponicus* Zett. heeft geen van deze vier kenmerken en HIPPA brengt dus op grond van uitsluitend genitaalkenmerken deze soort tot *Scaeva*. Hoewel het wel van deze tijd is om veel nadruk te leggen op het belang der genitaliën (sic!), zou ik hier toch op grond van de genoemde kenmerken de soort zeker niet tot *Scaeva* willen rekenen. Bovendien hebben beide andere auteurs ook veel belang gehecht aan de genitaalstructuur, maar zijn ze tot een andere, eensluidende conclusie gekomen. De juiste naam is dus *Metasyrphus* (*Lapposyrphus*) *lapponicus* Zett.

Waarom *Posthosyrphus* en *Metasyrphus* tot één genus gerekend moeten worden zet VOCKEROTH uiteen: “*M. corollae* which he (Fluke) placed alone in the typical subgenus because of the enlarged terminalia, is in all other characters almost identical with most other species of the genus and should, in my opinion, be considered consubgeneric with them. Enlarged and rather modified terminalia, with no corresponding marked changes in other characters occur also in *Dideoides* and *Citogramma* and do not, I think, necessarily indicate a distant relationship to forms with terminalia of normal size”. Aangezien VOCKEROTH hier een subgenerieke onderscheiding op goede gronden afwijst, lijkt me een generieke onderscheiding helemaal niet op zijn plaats. Alle soorten, die LUCAS dus tot *Posthosyrphus* bracht horen in *Metasyrphus* thuis.

Verder brengt VOCKEROTH *Meligramma* en *Fagisyrphus* als subgenera tot *Melangyna*, terwijl *Epistrophella* tot *Epistrophe* wordt gerekend.

Mesosyrphus berust op de type-soort *Mesosyrphus constrictus* Mats., 1917. Hoe HIPPA en DUŠEK & LÁSKA er achter gekomen zijn wat met dit genus bedoeld moet worden, blijkt nergens uit. De Japanse type-soort zal hen ongetwijfeld niet bekend geweest zijn. De oorspronkelijke beschrijving van de type-soort van MATSUMURA vermeldt behaarde ogen, terwijl SHIRAKI, in een tabel gepubliceerd in 1930, deze soort rekent tot de kaalogigen, maar hem in de tekst verder niet noemt. Er is dus onder de Japanners verwarring over de identiteit van deze soort en VOCKEROTH plaatst dit genus dus bij de niet te definiëren genera aan het eind van zijn werk. De nu te gebruiken naam is voorlopig *Phalacrodira* Enderlein, 1937. Dus *Phalacrodira vittigera* Zett. enz.

Gheilosia cynocephala Loew — *Ch. carbonaria* Egger

LUCAS (1969b) schreef dat deze soorten verward werden „niet alleen, omdat de meeste van bovengenoemde dieren door VAN DER GOOT gedetermineerd zijn (of althans gecontroleerd)”. Ter correctie kan ik meedelen, dat ik van de collectie-LUCAS het bewuste exemplaar van Rijckholt terloops even gezien heb. Dit

blijkt ook wel uit wat LUCAS meedeelt in *Ent. Ber., Amst.* 24: 228, 1964, waar van een determinatie door mij geen sprake is. Over de kenmerken die deze soorten onderscheiden, valt het volgende te zeggen. Er is verschil in lengte tussen de vleugels van beide soorten, maar dit valt moeilijk exact uit te drukken. Ook bij *cynocephala* reikt de vleugeltip tot voorbij de achterlijfspunt. De borstels op het schildje van *cynocephala* zijn inderdaad iets korter, bij *cynocephala* ♂ iets langer dan de lange haren langs de schildjesrand. Een goed determinatiekenmerk voor de ♀♀, dat LUCAS blijkbaar over het hoofd zag, is echter nog, dat de voorste dijen en voorste en achterste schenen van *carbonaria* ♀ praktisch geheel licht behaard zijn. Bij *cynocephala* ♀ zijn de lange haren aan de achterzijde van de voorste dijen zwart, terwijl de voorste schenen aan de achterzijde en meestal de achterste schenen aan de voorzijde een overwegend zwarte beharing dragen. Tenslotte, al mijn *cynocephala*'s, die ik vermeld heb, behoren tot deze soort. Van *carbonaria* bezit ik twee ♀♀, n.l. van Echt, Slekkerbos, 20.V.1964 en van Groesbeek, de Bruuk, 19.VIII. 1960. Van *cynocephala* wordt het ♂ inderdaad weinig gevangen. Ik bezit een exemplaar uit de N.O.-polder, kavel D 114, 18.VIII.1952. Een tweede ♂, door mij gevangen, van dezelfde vindplaats en datum, moet zich bevinden in de collectie van de Noordoostpolderwerken, Biologische Afdeling, als dit materiaal al niet verloren is gegaan.

Summary

The nomenclature of the Netherlands Syrphidae is brought up to date in accordance with modern publications.

Literatuur

- DELUCCHI, V. & H. PSCHORN-WALCHER, 1955, Les espèces du genre *Cnemodon* Egger (Diptera, Syrphidae) prédatrices de *Dreyfusia* (Adelges) piceae Ratzeburg (Hemiptera, Adelgidae). *Zeitschr. angew. Ent.* 37: 492—506.
- DUŠEK, J. & P. LÁSKA, 1967, Versuch zum Aufbau eines natürlichen Systems Mitteleuropäischer Arten der Unterfamilie Syrphinae (Diptera). *Acta nat. acad. scient. Bohemoslov.* 1 (nov. ser.): 349—390.
- , 1969, *Scaeva arcuata* Fallén, 1817 (Insecta, Diptera): proposed suppression of the specific name under the Plenary Powers Z.N. (S.) 1885. *Bull. zool. Nomencl.* 26 (3): 171—173.
- DOESBURG, P. H. VAN, 1946 (1948), Syrphidae uit Baarn en omstreken, Verslag 78ste winterverg. 1946. *Tijdschr. Ent.* 89: XXVIII—XIX.
- GOFFE, E. R., 1944, Some changes in generic nomenclature in Syrphidae. *Ent. mon. Mag.* 80: 128—132.
- HIPPA, H., 1968, A generic revision of the genus *Syrphus* and allied genera (Diptera, Syrphidae) in the Palaearctic region, with descriptions of the male genitalia. *Acta ent. fenn.* 25: 7—94.
- , 1968b, Classification of the palaearctic species of the genera *Xylota* Meigen and *Xylotomima* Shannon (Dipt., Syrphidae). *Ann. ent. fenn.* 34 (4): 179—197.
- LUCAS, J. A. W., 1969a, De Nederlandse vertegenwoordigers van de Syrphinae (Diptera, Syrphidae). *Ent. Ber., Amst.* 29: 134—139.
- , 1969b, Syrphidae in 1968. *Ent. Ber., Amst.* 29: 203—205.
- STACKELBERG, A. A., 1965, New data on the taxonomy of Palaearctic Hoverflies (Diptera, Syrphidae). *Ent. Obozr.* 44 (4): 907—926 (Russian).
- STONE, A., C. W. SABROSKY, W. W. WIRTH, R. H. FOOTE & J. R. COULSON, 1965, A catalog of the Diptera of America North of Mexico. *U.S. Dept. of Agric.*: 1—1696.

VOCKEROTH, J. R., 1969, A revision of the genera of the Syrphini (Diptera, Syrphidae). *Mem. ent. Soc. Canada* 62: 1—176.

Amsterdam 1014, woonschip „Ophir”, t.o. Da Costakade 158.

Enkele notities over *Carabus auronitens* (F.) (Col., Carabidae). Het eerste exemplaar voor Nederland werd gevangen in 1899 tijdens een zomerbijeenkomst van de N.E.V. in Winterswijk, in het buurtschap Woold. In deel 1 van „EVERTS” wordt ook een twijfelachtige vangst bij Groningen vermeld. Het is steeds een zeer zeldzaam dier geweest, ofschoon later verschillende exemplaren wederom bij Winterswijk gevangen werden. Ook is een vangst uit Z. Limburg gemeld.

Verschillende jeugdige verzamelaars in Twente vonden het dier 's winters in Enschede achter de losse schors van dennestobben, doch altijd in enkele exemplaren.

In de winter van 1969/1970 werd ik opgebeld door ons jeugdig lid Wim VELDKAMP, dat hij nu een overwinteringsplaats gevonden had waar je ze „scheppen” kon. De zondag daarop naar Winterswijk (het Woold) gereden, waar op een perceeltje oerwoud verschillende dennebomen half in de bodem gezakt lagen te verrotten. En inderdaad, bij het openpeuten met schorsvork en bijl waren deze kevers in overvloed te bemachtigen. Hieruit blijkt dus weer, dat een dier vaak niet zeldzaam hoeft te zijn mits je maar weet wanneer, waar en hoe je het kunt vangen.

Volgens NICKERL zou gedurende de winter deze keversoort zijn fraaie metaalkleur verliezen, welke echter in het voorjaar, na het gebruik van water, weer terugkomt. Als ik mijn winterdieren vergelijk met andere tijdens de zomer gevangen, valt mij echter dit verschil niet op. Bemerakingswaardig is nog dat *Car. auronitens* soms in één stam overwinterde met *Car. granulatus*, *Car. problematicus* en *Cychnus rostratus*.

W. HELLINGA, Weesperzijde 23II, Amsterdam 1005.

Macrolepidoptera in de Achterhoek in 1970. Enkele notities die ik maakte volgen hieronder.

Pieris brassicae L. heeft het hele seizoen zeer matig gevlogen evenals *P. napi* L. *P. rapae* L. daarentegen was vooral in de nazomer zeer overvloedig aanwezig. *Polyommatus icarus* Rottemburg heb ik in de 10 jaar dat ik in Ruurlo woon, in 1970 voor het eerst in enkele exemplaren gezien.

Aphantopus hyperantus L. kwam in een paar exemplaren voor, terwijl *Lasiommata megera* L. in de voorzomer zeer talrijk vloog. Van *Pararge aegeria* L. zag ik daarentegen slechts één exemplaar.

Araschnia levana L.: zowel van de voorjaars- als van de zomergeneratie één exemplaar. Bovendien vond ik in de nazomer een volwassen rups, die goed verpopte. *Vanessa cardui* L. zat vrij veel op de bloeiende *Buddleia*, maar van *V. atalanta* zag ik geen spoor en van *Inachis io* L. slechts enkele exemplaren. *Aglais urticae* daarentegen vloog zeer overvloedig, vooral in de herfst. *Celastrina argiolus* L. vloog minstens zo druk als andere jaren. *Lycaena phlaeas* L.: weinig, maar in september en oktober talrijk.

Van *Sphinx ligustri* L. zag ik weer geen enkel exemplaar, van *Arctia caja* L. slechts een stuk of vijf, waarbij een zeer mooi exemplaar van f. *lutescens* Cockerell.

Arctornis l-nigrum L. verscheen weer in twee exemplaren op de lamp. *Dasychira pudibunda* L. was zeer gewoon. *Porthesia chrysorrhoea* L. zag ik voor het eerst weer na 18 jaar, vier mannetjes en één ♀, dat helaas onbevrucht was.

Spilosoma lubricipeda L. en *S. lutea* Hufnagel waren beide gewoon.

Ochropleura plecta L., *Diarsia rubi* L. en *Amathes c-nigrum* L. waren zeer gewoon. *Scotia ipsilon* Hufnagel verscheen vanaf 23 juli in toenemend aantal, dat in augustus en september vaak opliep tot 30 en 40 per avond. *Autographa gamma* L. vloog echter zeer matig, ook in de nazomer.

Apamea secalis L. was zeer overvloedig, evenals *Agrochola lychnidis* Denis & Schiffermüller.

In het bijzonder vermeldenswaard zijn een exemplaar van *Jaspidia deceptor* Denis & Schiffermüller op 10 juni en een *Operophtera fagata* Scharfenberg op 23 oktober.

J. LUKKIEN, Wiersseweg 34, Ruurlo.